

Orvelte beschermd

Rond Orvelte was het Drentse landschap nog redelijk goed behouden. Bovendien was Orvelte een authentiek Drents boerendorp. Daarom pleitten natuurbeheerders en landschapsbeschermers voor het behoud en herstel van Orvelte en omgeving. Tijdens de ruilverkaveling Westerbork werden delen van het landschap hersteld. Terug zijn de kleine, kruidenrijke akkers op de Noordes en de bloemrijke graslanden in het beekdal. Houtwallen zijn hersteld of nieuw aangelegd. Bezoekers van het gebied kunnen kennis maken met het onversneden Drentse esdorpenlandschap. Staatsbosbeheer kreeg grote delen van het landschap in beheer. De verdere omgeving van Orvelte werd juist optimaal voor de landbouw ingericht. Zo is een groot contrast ontstaan tussen het oude landschap tussen Orvelte en Westerbork en het moderne agrarische landschap daaromheen. Het dorp Orvelte heeft al sinds 1967 de status beschermd dorpsgezicht. Er staan prachtige oude boerderijen zoals de 17e eeuwse Bruntingerhof. Hierdoor ademt het dorp de sfeer uit van een karakteristiek Drents esdorp. Momenteel is de Stichting Het Drents Landschap eigenaar van veel panden in Orvelte

Orvelte ca 1910,
Fotobank Het Drents Archief

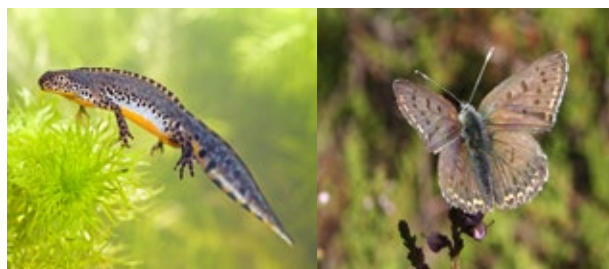
Oosterveld-Reijntjesveld Orvelte,
2013

Tekst, kaartmateriaal en
grafische verzorging:
Provincie Drenthe
Foto's: Hans Dekker, Alle
Oldenbeuving
Basontwerp: Buro Kloof

September 2017

Gevarieerde bodem - gevarieerde natuur!

De Dekzandrug Orvelte heeft een gevarieerde bodemopbouw en een rijk geschakeerd landschap. Daardoor is er veel variatie aan planten en dieren. Op de Noordes bij Orvelte vinden we karakteristieke kruiden, zoals gele ganzenbloem en korenbloem. Dat trekt veel vogels aan, die broeden in het dichte bos rond de es. Op de oude bosbodems met keileem en hoog grondwater groeien zeldzame planten als bosanemoon en gulden boterbloem. In het besloten beekdal met oeroude bosjes leven vlinders en zangvogels. Het Reijntjesveld is een gevarieerd heideveld met struikheide in de droge en dopheide in de natte stukken. Op zandige plekjes voelt de hagedis zich thuis. In de graslanden langs de heide vinden we boomleeuwrik, torenvalk en de bruine vuurvinder. In het dorp Orvelte komen de wezel en de bunzing voor, de steenuil, kerkuil, de boeren- en huiszwaluw. In de sloten en poelen leven groene kikkers en zelfs de alpenwatersalamander.

Alpensalamander, Jelger Herder

Bruine vuurvinder

provincie Drenthe

(0592) 36 55 55
bodem@drenthe.nl
www.drenthe.nl/
aardkundigewaarden

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHÉ
www.middendrenthe.nl

www.staatsbosbeheer.nl

ivn natuur
educatie
www.ivn.nl

Dekzandrug Orvelte

Geologische Tijdschaal:

Hoofdtijdperk	Periode	Tijdvak	Tijd	Aantal jaar geleden
Kenozoïcum	Kwartair	Holocene	Subatlantisch	2.700
			Subatlantisch	5.000
			Subatlantisch	8.000
			Subatlantisch	9.000
			Subatlantisch	10.000
			Subatlantisch	115.000
			Subatlantisch	130.000
			Subatlantisch	370.000
			Subatlantisch	410.000
			Subatlantisch	475.000
			Subatlantisch	850.000
			Subatlantisch	1,1 miljoen
			Subatlantisch	1,2
			Subatlantisch	1,5
			Subatlantisch	1,8
			Subatlantisch	2,45
			Subatlantisch	2,6

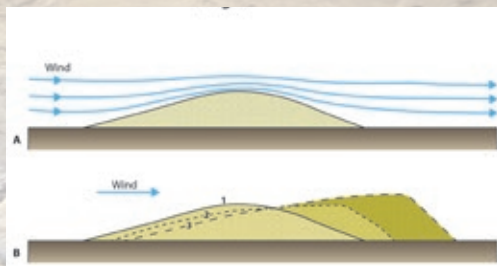
Orvelte Noordes,
2013

In het hart van Drenthe ligt een 10 km lange zandrug met een prachtig landschap en een bewogen geschiedenis. De dorpen Westerbork en Orvelte zijn erop gebouwd. De rug is tot drie meter hoger dan zijn omgeving. Ijs, wind en mensen hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van deze markante zandrug. Vanwege de bijzondere geschiedenis en het kenmerkende landschap is de rug in 2017 aangewezen als Aardkundig Monument.

Bijzondere geschiedenis

Zo'n 240.000 - 120.000 jaar was het koud! Tijdens deze zogenoemde Saale-ijstijd werd Noord-Nederland bedekt met landijs uit Scandinavië. Het ijs bracht stenen en klei mee. Toen het ijs smolt bleef dit materiaal achter en was het Drentse keileemplateau gevormd. Een ijslob had vanuit het noordoosten een lage keileemrug opgestuwd, ingesloten door beekdalen. Deze beekdalen zijn nog goed herkenbaar. Ten noorden van de rug ligt het dal van de Westerborkerstroom en ten zuidwesten het dal van de Ruimsloot, een zijbeek van de Westerborkerstroom. Tijdens de laatste ijstijd, de Weichsel-ijstijd zo'n 116.000 tot 12.000 jaar geleden, was Drenthe niet door ijs bedekt. Wel was het ijs- en ijskoud en waaide het stevig. Enorme hoeveelheden zand woeien over Drenthe en bedekten de keileemrug. Op de flanken van de rug ontstonden zo aaneengeschaalde duinen.

Ontstaan van Dekzandrug Orvelte

Mensen in beeld

Sinds zo'n 10.000 jaar wonen hier mensen. In het begin waren het jagers en verzamelaars die hun kampementen bouwden aan de rand van beekdalen. Sinds de Bronstijd (2000 – 800 voor Chr.) werden de hoger gelegen gronden voor landbouw gebruikt. Vooral de hoogste delen van de ruggen vond men geschikt. Op de dekzandrug zijn boven- en ondergronds sporen te vinden van oude bewoning en gebruik. Voorbeelden zijn grafheuvels, raatakkers (kleine akkertjes met lage walletjes er omheen) en prehistorische boerenerven. Op luchtfoto's zijn walletjes van oude raatakkercomplexen te zien. In het Reijntjesveld ligt een grafheuvel. Naast dit heideveld is een boerderij uit de IJzertijd herbouwd, die een indruk geeft van de bewoning uit die tijd. Bovendien zijn enkele raatakkers aangelegd. Op zulke akkers verbouwden de prehistorische boeren primitieve granen zoals emmertarwe en spelt. In de late middeleeuwen ontstond geleidelijk aan het typisch Drentse esdorpenlandschap met dorpen op de flank van een beekdal. Door intensief landgebruik is het zand na de middeleeuwen gaan stuiven en ontstonden enkele stuifzandgebieden.

IJzertijdboerderij Orvelte

Orvelte Noordes

Grote veranderingen

In de 19e eeuw bestond Drenthe voor bijna 70% uit heide. Bos was er vrijwel niet meer. De beekdalen waren kleddernat en vaak alleen geschikt als hooiland. Rundvee graasde op de hogere delen van het beekdal. Houtwallen hielden het vee in de weilanden. Rond de dorpen lagen de akkers, de zogenaamde essen. Hierop verbouwden de boeren granen als winterrogge, maar ook aardappels en voederbieten. Schaapskuddes en rundvee zwierven met hun herders over de heide. Eeuwenlang werden de akkers met schapenpoep uit de stal en met heideplaggen bemest. De bodems onder de essen, de stuifzanden en de oude houtwallen getuigen van deze geschiedenis. Toen de kunstmest zijn intrede deed, waren de schapen niet meer nodig. De heidevelden werden vanaf het einde van de 19e eeuw in rap tempo ontgonnen tot akkers, weilanden of bos. Rond Orvelte is het Reijntjesveld gelukkig overgebleven. Rond 1950 kwamen de ruilverkavelingen. Grote machines deden hun intrede. De landbouw werd grootschaliger, veel houtwallen en singels verdwenen. De natte beekdalen werden droger.

Orvelte e.o. ca 1900